

Tietoliikenteen perusteet

VERKKOSOVELLUKSIA SOVELLUSPROTOKOLLIA

Kurose, Ross: Ch 2

Sisältöä

- n Verkkosovellusten periaatteet
- n World Wide Web ja HTTP
- n Tiedostonsiirto ja FTP
- n Sähköposti ja SMTP, IMAP, POP3
- n Nimipalvelu ja DNS
- n Vertaistoimijat (peer-to-peer)
- n Pistoke ja sen käyttö

Oppimistavoitteet:

- Osata selittää asiakas-palvelija –malliin perustuvien verkkosovellusten toimintaperiaatteet
- Tuntea sovellusprotokollien syntaksia ja semantiikkaa
- Osata selittää nimipalvelun, www:n ja sähköpostin toimintaideat
- Tunnistaa pistokkeiden käytön periaatteet

Verkkosovellus

Verkkosovellusten periaatteet

Verkkosovellus

- n Käyttäjä ja palvelija eri koneissa**
www-selain ja www-palvelija
postiohjelma ja postipalvelin, ...
- n Sovellusprotokolla kuvaa näiden sanomanvälityksen**
DNS, HTTP, SMTP, FTP, ...
Syntaksi, semantiikka, järjestys
- n Sanomanvälitys käyttää verkon tarjoamaa kuljetuspalvelua**
osa järjestelmän perusrakennetta
sovelluksista riippumatonta
- n Reititys tapahtuu vasta verkkotasolla, mutta sovellutasolla tiedettävä osoite**

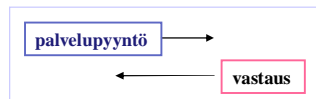

Sovellusarkkitehtuuri

n Asiakas-palvelija-malli (esim. selain ja www-palvelin)

- n Aina toiminnassa oleva palvelijaohjelma, jolla kiinteä, tunnettu IP-osoite
- n Asiakasohjelmat halutessaan ottavat yhteyttä palvelimeen ja pyytävät siltä palvelua

n Vertaistoimijamalli (esim. Gnutella)

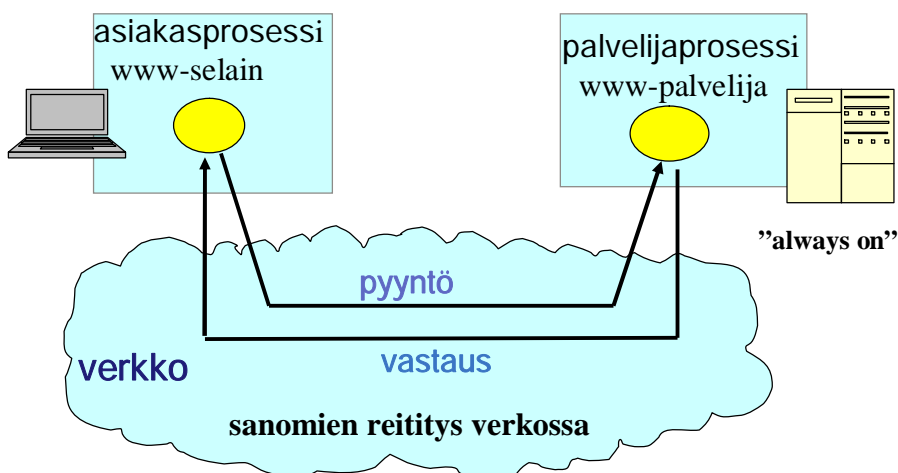
- n Vertaisiännät kommunikoivat suoraan keskenään
- n Ei tarvitse olla aina toiminnassa, IP-osoite voi muuttua
- n Jokainen toimii sekä palvelijana että asiakkaana

n Hybridimalli (esim. Napster)

Asiakas-palvelija-malli

Oikea kone, oikea prosessi

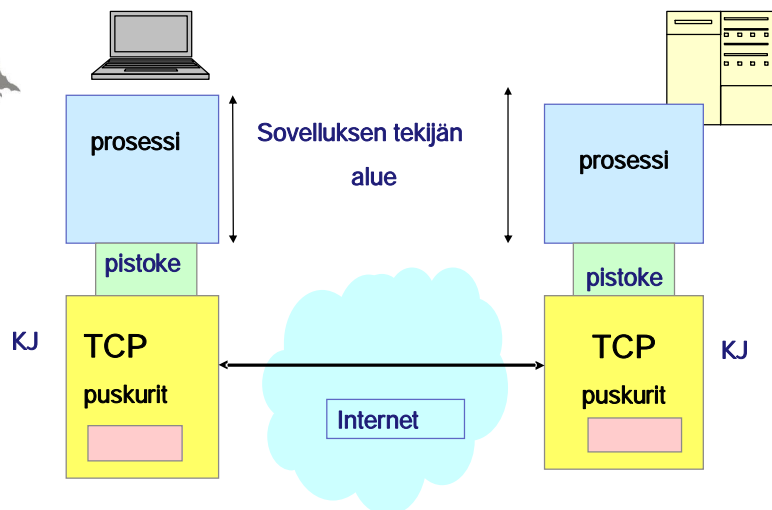
Sovelluksen rajapinta tietoliikenteeseen

- Pistoke (socket)** (verkkosovelluksen ohjelmointirajapinta)
  - yhteyden muodostaminen
  - lue /kirjoita sanoma
    - prosessi kirjoittaa verkkoon ja lukee verkosta lähes samalla tavoin kuin kirjoittaa tiedostoon ja lukee tiedostosta
  - 'luukku' tai 'ovi', josta dataa sisään /ulos
- Lähetys (send):** anna sanoma KJ:lle
- Vastaanotto (receive):** ota sanoma KJ:ltä.
  - Sovellus odottaa, jos sanoma ei ole vielä saapunut

Ohjelmoija valitsee käyttääkö KJ kuljetuskerroksella yhteydellistä vai yhteydetöntä palvelua!

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

7

KJ = käyttöjärjestelmä

Prosessien kommunikointi TCP-pistokkeita käyttäen

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

8

KJ:n rajapinta laitteistoon

n KJ:n kannalta tietoliikenne normaalia siirrantää (I/O:ta)

Lähtevä liikenne:

Protokollan mukaan

Sovellus pyytää kuljetuspalvelua KJ:n palvelupyynnöllä **send**
Kuljetuskerros hoitaa omat tehtävänsä ja kutsuu verkkokerroksen rutiinia
Verkkokerros tekee hommansa ja kutsuu laiteajurin rutiinia
Laiteajuri vie datan ja komennot verkkokortin ohjaimen rekistereihin
Verkkokortti siirtää bitit linkille (linkkikerros ja fyysinen siirto)

Protokollan mukaan

Tuleva liikenne

Verkkokortti ottaa vastaa linkiltä tulevat bitit (fyysinen siirto ja linkkikerros)
ja aiheuttaa keskeytyksen.
KJ:n laiteajuri siirtää bitit verkkokortilta keskusmuistiin
Ajuri kutsuu verkkokerroksen rutiinia, joka suorittaa omat toimintonsa
Verkkokerros kutsuu kuljetuskerroksen rutiinia, joka tekee omat toimensa
Sanoma sovellukselle vasta, kun se sitä pyytää palvelupyynnöllä **receive**.

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

9

Osoittaminen

n Sanomissa oltava lähettäjän ja vastaanottajan IP-osoite ja porttinumero

n **IP-osoite à oikea kone**

www.iana.org

koneen (verkkokortin) yksilöivä 32-bittinen tunniste
osoitteen verkko-osa yksilöi verkon
osoitteen koneosa yksilöi koneen verkossa

n **porttinumero à oikea prosessi**

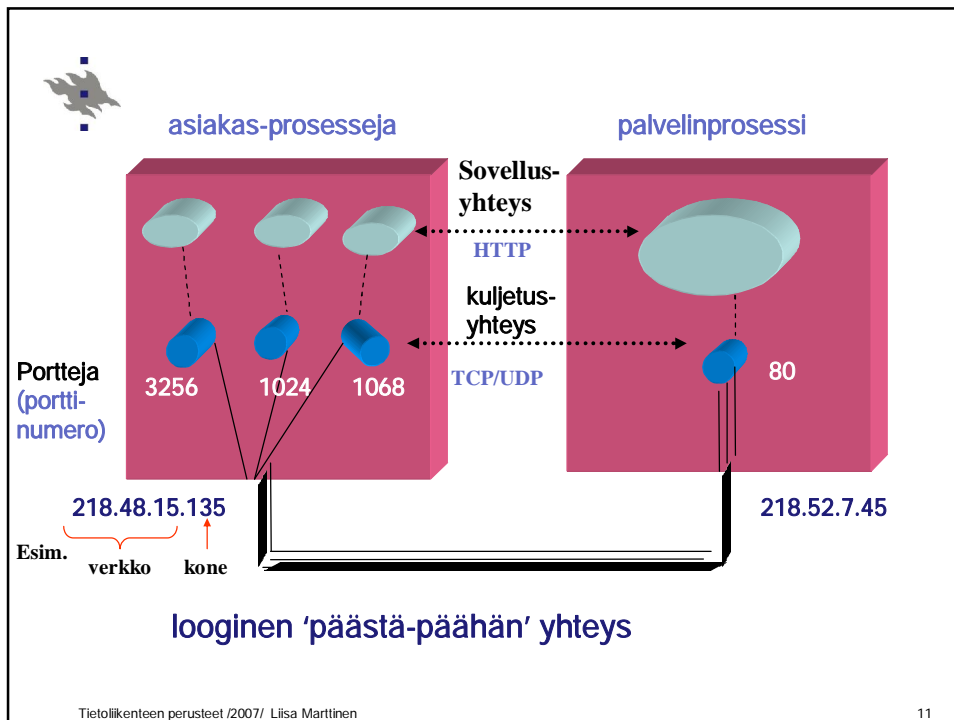
Yleisillä palveluilla standardoidut tunnetut porttinumerot:

- www-palvelin kuuntelee porttia 80,
- Postipalvelin kuuntelee porttia 25

KJ osaa liittää porttinumeron prosessiin

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

10

Kuljetuspalvelun laatu

Application	Data Loss	Bandwidth	Time-Sensitive
File transfer	No loss	Elastic	No
E-mail	No loss	Elastic	No
Web documents	No loss	Elastic (few kbps)	No
Real-time audio/video	Loss-tolerant	Audio: few kbps–1Mbps Video: 10 kbps–5 Mbps	Yes: 100s of msec
Stored audio/video	Loss-tolerant	Same as above	Yes: few seconds
Interactive games	Loss-tolerant	Few kbps–10 kbps	Yes: 100s of msec
Instant messaging	No loss	Elastic	Yes and no

Figure 2.4 ♦ Requirements of selected network applications

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

12

Kuljetusprotokollat

nTCP (Transmission Control Protocol) [RFC 793]

Yhteydellinen palvelu (connection-oriented)

Yhteyden muodostus ennen datan siirtoa (handshaking)

Kaksisuuntainen TCP-yhteys (full-duplex)

Yhteyden purku (shutdown)

Luotettava kuljetuspalvelu

Järjestyksen säilyttävä tavuvirta sovellukselle

segmenttinumerot, kuittaukset, uudelleenlähetykset

Vuonvalvonta (flow control)

Lähettäjä hiljentää vauhtia, jos **vastaanottaja** ei ehdi käsitellä

Ruuhkanvalvonta (congestion control)

Lähettäjä hiljentää vauhtia, jos **reitittimet** eivät ehdi käsitellä

Kuljetusprotokollat

nUDP (User Datagram Protocol) [RFC768]

Kevyt kuljetuspalvelu, pieni yleisrasite

Ei yhteyden muodostusta eikä purkua

Ei takuita sanoman perillemenosta

Sanoman segmentit vain lähetetään verkkoon

Sanoman segmenttejä voi puuttua ja ne voivat

saapua epäjärjestyksessä

Ei vuonvalvontaa, ei ruuhkanvalvontaa

UDP-pistokkeeseen voi lähettää niin paljon kuin haluaa

Huom! Kummassakaan ei ole takuita siirtonopeudelle eikä viipeelle (vain ns. 'best effort'-palvelu)

Kumpi?

Applications	Application-Layer Protocol	Underlying Transport Protocol
Electronic mail	SMTP [RFC 2821]	TCP
Remote terminal access	Telnet [RFC 854]	TCP
Web	HTTP [RFC 2616]	TCP
File transfer	FTP [RFC 959]	TCP
Remote file server	NFS [McKusik 1996]	UDP or TCP
Streaming multimedia	Often proprietary (e.g., Real Networks)	UDP or TCP
Internet telephony	Often proprietary (e.g., Net2phone)	Typically UDP

Figure 2.5 ♦ Popular Internet applications, their application-layer protocols, and their underlying transport protocols

Verkkosovelluksia, sovellusprotokollia

World Wide Web
HTTP

WWW ja HTML (Hyper Text Markup Language)

n WWW-sivu, WWW-dokumentti

HTML-tekstiä, jossa viittauksia muihin objekteihin
muu HTML-tiedosto, kuva- tai äänitiedosto, Java
applet, ...

Sivu muodostuu usean tiedoston sisällöstä, jotka
noudetaan palvelijalta

n Viittaus URL-osoitteella (Uniform Resource Location)

<http://www.someschool.edu/someDept/pic.gif>

koneen nimi

Viitatus objektin
polkunimi

HTML (HyperText Markup Language)

n Standardi siitä, kuinka sivun rakenne kuvataan

Muotoilut, eri osien sijoittelu sivuille
Viittaukset muihin objekteihin

n SGML (Standard Generalized Markup Language)

yleinen merkkuskieli
kertoo, kuinka dokumentit muotoillaan - ladontamerkinnot

n XML (Extensible Markup Language)

rakenteellinen tietosisällön kuvaus, myös merkitys kuvattu

n Näistä enemmän kurssilla:

582304 XML-metakieli (4 op/2ov)

HTTP (HyperText Transfer Protocol)

PC, jossa on Explorer-selain

WWW:N sovellusprotokolla

Tekstimuotoiset sanomat
pyyntö – vastaus

Asiakas

Selain: FireFox, Internet Explorer, Opera, Apple Safari, ...
pyytää, noutaa ja näyttää objektit

Palvelija

etsii objektin (tiedoston) koneen hakemistosta ja lähettää sen vastauksena asiakkaalle

Tilaton protokolla

Palvelija ei muista mitään edellisistä pyynnöistä

Palvelin, jossa on Apache-www-palvelija

HTTP Request
HTTP Response

HTTP Response
HTTP Request

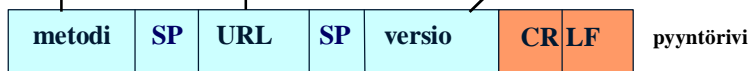

Linux-kone, jossa on Firefox-selain

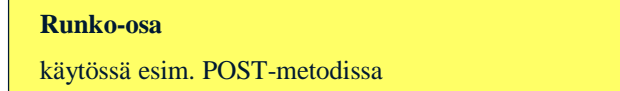
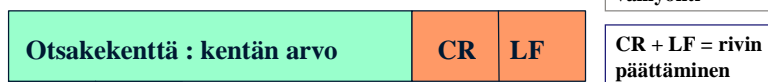

HTTP-pyyntö: yleinen rakenne

GET /jokuhakemisto/sivu.html HTTP/1.1

... Lisää otsakerivejä

SP='space' eli välilyönti

CR + LF = rivin päättäminen

Esimerkki: HTTP-pyyntö

Pyyntöriivi: GET/ POST/ HEAD -metodi

GET /somedir/page.html HTTP/1.1

otsakerivit

Host: www.someschool.edu

User-Agent: Mozilla/4.0

Connection: close

Accept-language: fr

Yksi tyhjä rivi
merkinä sanoman
loppumisesta

(Ylimääräinen carriage return, line feed)

Otsakeriveillä välitetään parametritietoja

HTTP-pyyntömetodeja

GET Nouda objekti (download),
nouda objekti vain jos annettu ehto pätee (**conditional GET**):

If-Modified-Since, If-Unmodified-Since,
If-Match, If-None-Match, or If-Range

HEAD Nouda vain otsaketiedot

POST Voidaan myös lähettää tietoa

lomakkeen täyttö se. kenttien sisällöt annetaan mukana
olemassa olevien dokumenttien kommentointi
sanomien lähettäminen uutisryhmiin tai ilmoitustauluille
tiedoston lisääminen hakemistoon; yhteisjulkaisun
laajentaminen

PUT Talleta objekti palvelimelle (upload)
polkunimi pyyntöriivillä, talletettava runko-osassa

DELETE Poista objekti palvelimelta

Web-julkaisu -
työkalut käyttävät

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

Host: **WWW.jokupaikka.fi** kone, jossa dokumentti on

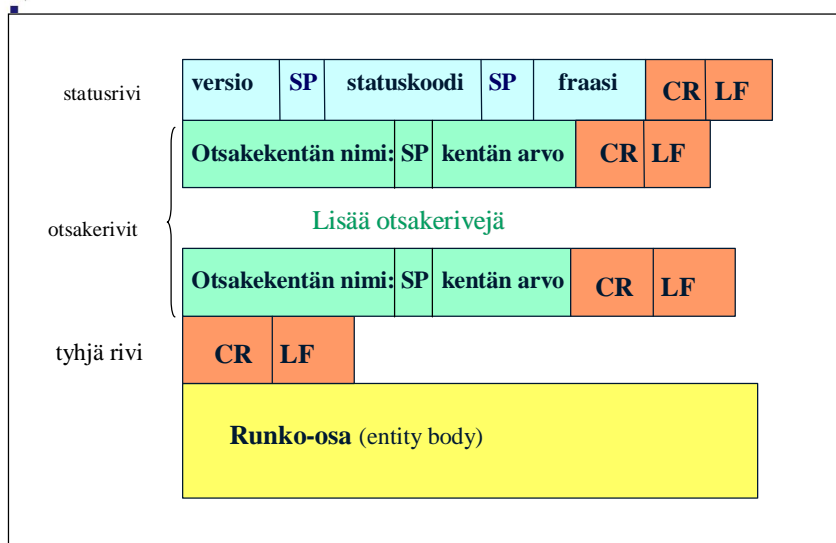
Connection: **close** sulje yhteys lähetyksen jälkeen

User-agent: **Mozilla/4.0** selaimen tyyppi

Accept-language: **fi** dokumentin kieli

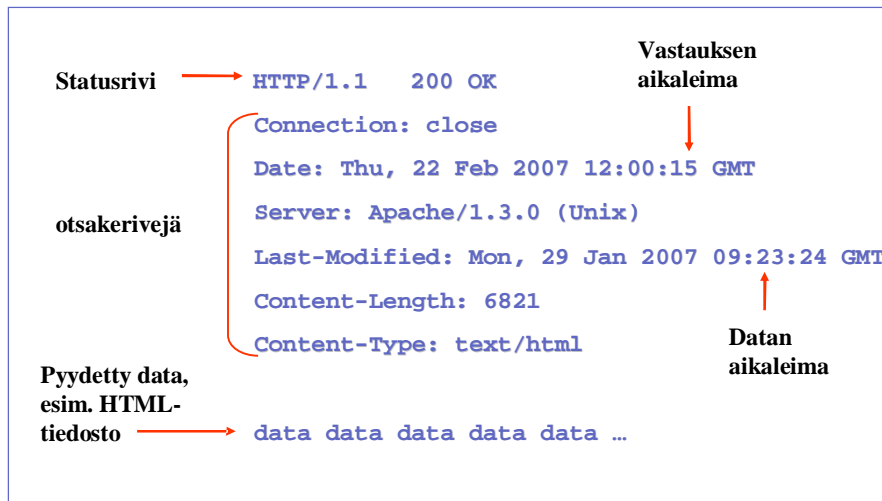

HTTP-vastaus: yleinen rakenne

Esimerkki: HTTP-vastaus

HTTP: statuskoodeja ja fraaseja

Vastaussanoman 1. rivillä esim.:

200 OK

pyyntö onnistui, pyydetty objekti mukana vastauksessa

301 Moved Permanently

Objekti on siirretty, uusi URL on mukana vastauksen otsakekentässä **Location**.

Asiakas tekee uuden noudon uudesta URL:sta

400 Bad Request

Palvelija ei ymmärtänyt pyyntöä

404 Not Found

Pyydettyä objektiä ei löydetty

505 HTTP Version Not Supported

Palvelija ei tue asiakkaan käyttämää HTTP-versiota
Syntaksissa on jotain liian uutta tai liian vanhaa

Selaimen toiminta

Kun käyttäjä kirjoittaa/klikkaa [URL:n](#) tai [URL:iin](#) on viitattu sivulla:

Muodosta TCP-yhteys palvelinkoneeseen

Yhteyspyyntö porttiin 80, odota hyväksymisvastaus

Laita HTTP-pyyntö TCP-yhteyteen liitettyyn pistokkeeseen

Ota pistokkeesta palvelimen lähettämä vastaussanoma

Palvelin sulkee TCP-yhteyden (nonpersistent connection)

Tutki sivu

Etsi uudet viitteet ja hae ne samalla tavalla

Näytä sivu käyttäjälle

Lopullinen ulkoasu on kiinni selaimen kyvyistä

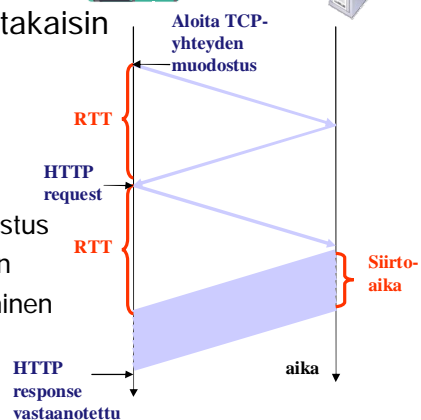
Vastausaika (response time)

n Kiertoviive (Round-trip time, RTT):
aika, joka kuluu pikkupaketin
siirtoon palvelimelle ja takaisin

**n Vastausaika = 2 RTT
+ siirtoaika**

1 RTT TCP-yhteyden muodostus
1 RTT pyyntö + ensimmäisten
vastausbittien saapuminen
Tiedoston siirtoaika

Suorituskyky?

n Jos sivulla viitataan 10 objektiin

10 peräkkäistä TCP-yhteyden muodostusta ja purkua?

KJ varaa ja vapauttaa puskuritilaa;
muodostuksiin kuluu kaikkiaan 20 RTT

Avataan useita rinnakkaisia yhteyksiä?

Puskuritilat yhteyksille

n Käytetään **säilyvää TCP-yhteyttä (persistent)**

Oletus uusimmissa standardeissa: Palvelin jättää yhteyden
(toistaiseksi) sulkematta. Ajastin on säädettävissä.

Seuraavat samalle palvelimelle kuuluvat pyynnöt ja vastaukset
käyttävät samaa yhteyttä

Liukuhihnoitettu (pipelining) / liukuhihnoittamaton: seuraava pyyntö
lähtee jo ennenkuin edelliseen on saatu vastaus / ei lähde.

Evästeet (cookies)

n **HTTP on tilaton protokolla**

Palvelija ei talleta mitään istuntoon liittyvää

n **Selain**

Tallettaa asiakaskoneelle (tiedostoon) palvelimen pyynnöstä ja
sen tarpeita varten käyttäjäkohtaista tietoa
Lähetää tiedot palvelijalle joka pyynnön yhteydessä.

n **Palvelin**

Ylläpitää tietokantaa käyttäjistä (back-end database)
yksikäsitteiset käyttäjätunnisteet (tav. numero)

n **Evästeiden talletus ja lähetys**

HTTP-vastauksessa otsakerivi: **Set-cookie: tieto**

HTTP-pyynnössä otsakerivi: **Cookie: tieto**

Mihin evästeitä käytetään?

n Käyttäjien tunnistamiseen

Palveluntarjoaja muistaa käyttäjän edellisestä sanomasta
Ensimmäisellä käyttökerralla tietojen kyselyä
Jatkossa tunnistuseväste mukana sanomissa

n Istunnon vaiheen tallentamiseksi

Autentikointi vain kertaalleen esim. www-postinlukuohjelman yhteydessä

n Ostoskorina

Selaile palveluntarjoajan sivuilla ja kerää ostokset koriin.
Lähetä lopuksi tilaus

n Yksityisyys?

Palveluntarjoaja saa koottua tietoa käyttäjästä
Hakukoneilla voi kerätä lisää.
Väärinkäyttö? Mainosposti?

Proxy-palvelin

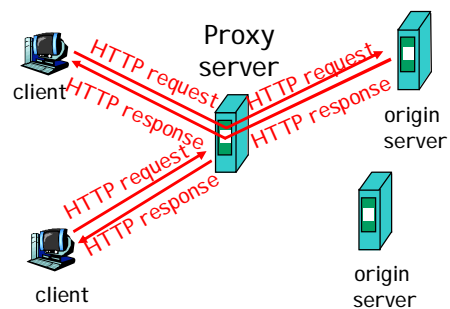
Verkkovälimuisti

Säilyttää kopioita haetuista objekteista

n Pyyntö ohjautuu ensin välimuistiin
haetaan verkon yli vasta,
jos ei löydy välimuistista

n Etuja

lyhentää vastausaikaa
vähentää verkkoliikennettä
vähentää palvelimen kuormaa

KuRo05: Fig 2.10

[Myös asiakaskone voi ylläpitää välimuistia!]

Proxy-palvelimen käytöstä

KuRo05: Fig 2.11

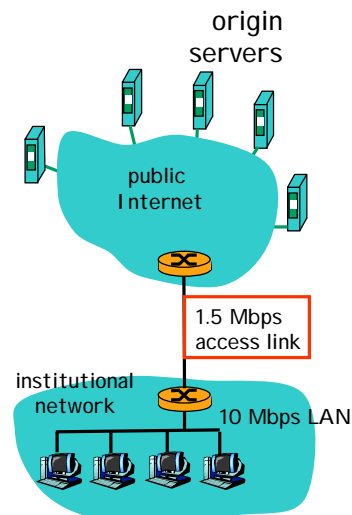
n Oletetaan

Haettavan objektin koko on 100 Kb
15 pyyntöä/sek => 1,5 Mbps
Viive Internetin reitittimeltä palvelimelle ja takaisin = 2 sec

n Tällöin

paikallisverkon käyttöaste = 15%
ei ruuhkautunut siirtoaika 10 ms

Reititinlinkin käyttöaste = 100%
Saantiaika = Internet delay +
Access delay + LAN delay
= 2 sec + mins + msec

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

33

Proxy-palvelimen käytöstä

n Parannus?

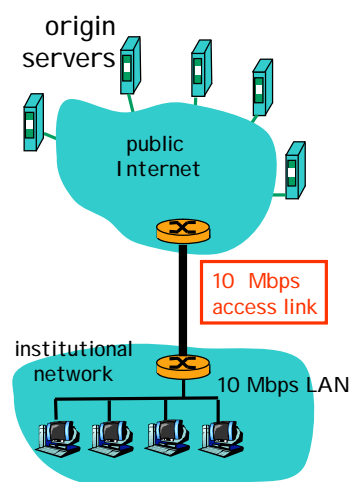
Hankitaan nopeampi yhteys,
esim. 10 Mbps

n Tällöin

Paikallisverkon käyttöaste = 15%
Reititinlinkin käyttöaste = **15%**
Saantiaika = Internet delay +
Access delay + LAN delay
= **2 sec** + msec + msec

n Mitähän nopeampi linkki maksaa?

Voi olla kallis ratkaisu

KuRo05: Fig 2.11

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

34

Proxy-palvelimen käytöstä

KuRo05: Fig 2.12

n Parannus?

Asennetaan proxy-palvelin

n Oletetaan,

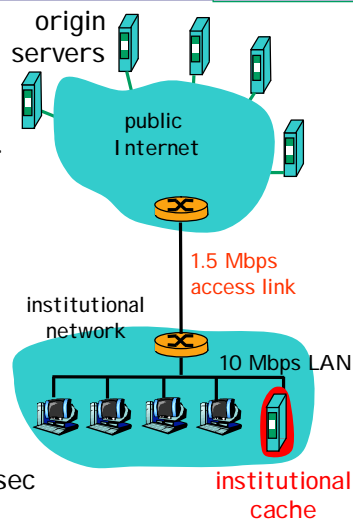
osumatodennäköisyys (hit rate)= 0,4.

n Tällöin

40% pyynnöistä löytyy heti läheltä
Reititinlinkin käyttöaste putoaa 60%:iin
ei jonotusviipeitä, saantiaika 10 ms

60% pyynnöistä palvelimelta saakka

Saantiaika = Internet delay +
Access delay + LAN delay
= $0.6 * (2 + 0,01) \text{ sec} + 0,4 * 0,01 \text{ sec}$
= **1,2 secs**

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

35

Conditional GET

n Välimuistiin talletettu objekti haetaan verkosta vain,
jos objektia on muutettu
- Aikaleima silti tarkistettava

n GET-pyyntöns otsakkeessa

If-modified-since: aikaleima

esim. Mon, 5 Feb 2007 09:23:24

n Jos ei muutettu, vastauksen otsakkeessa

HTTP/1.0 304 Not Modified'

Eikä objektia mukana

n Muuten objekti mukana normaalisti

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

36

Muita URL-osoitteita

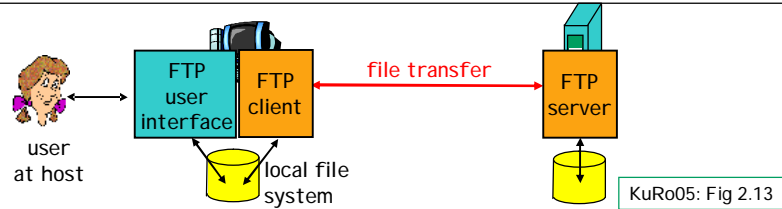
- n file:///C:/webs/html/mottle.gif
Avaa paikallinen tiedosto (asiakkaan tiedostojärjestelmässä)
Selain ei generoi HTTP -pyyntöä, KJ huolehtii
- n ftp://usc.edu/pubs/myfile.doc
Hae tiedosto ftp-protokollaa käyttäen
- n news:hy.opiskelu.tht.tili
Avaa uutistenlukuohjelman käyttöliittymä ja muodosta yhteys uutispalvelimeen
- n mailto:oskari.olematon@cs.helsinki.fi
Avaa postiohjelman käyttöliittymä, välitä sähköposti postipalvelimelle
- n mms:video.avi
Avaa multimediasoitin
Nouda MultiMedia Streaming -protokollaa käyttäen

Verkkosovelluksia, sovellusprotokollia

Tiedostonsiirto
FTP

FTP: File Transfer Protocol

- n Tiedostojen kopioiminen koneelta koneelle
Asiakas voi selata etäkoneen hakemistoissa FTP-sanomilla, voi noutaa tai tallettaa haluamansa tiedoston (download/upload)
- n FTP-palvelin kuuntelee porttia 21
yhteys kontrollitiedon välitystä varten
- n Asiakas kuuntelee porttia 20
palvelija avaa tiedoston siirtoa varten
- n FTP-palvelin ylläpitää tilatietoa
mm. työhakemiston polku, autentikointi

FTP-pyyntöjä ja -vastauksia

- n Kaikki sanomat ASCII-muodossa
- n Pyyntöjä
  - USER**   **username**
  - PASS**   **password**
  - LIST**
  - RETR**   **filename**
  - STOR**   **filename**
- n Vastauksia
  - 331 Username OK, password required**
  - 125 Data connection already open, transfer starting**
  - 424 Can't open data connection**
  - 452 Error writing file**

Verkkosovelluksia, sovellusprotokollia

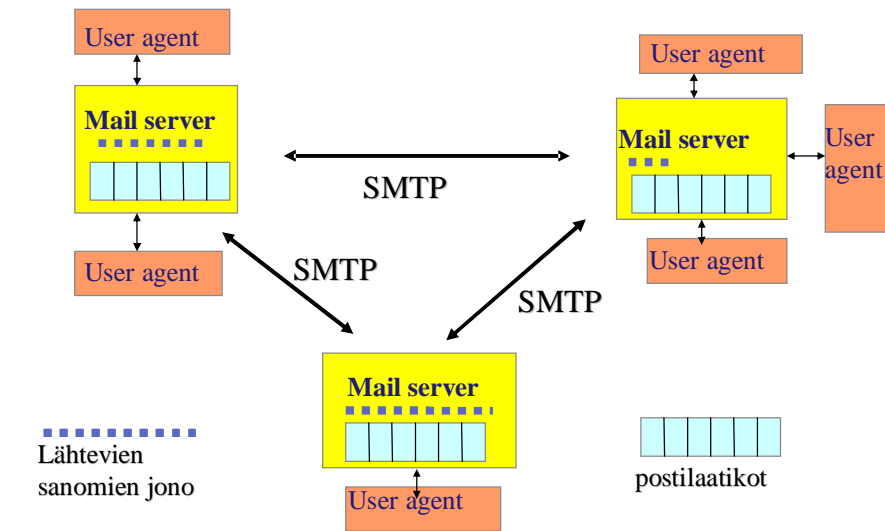
Sähköposti

Sähköpostin komponentit

- n **Postiohjelma** (user agent)
Postin lukeminen ja lähettäminen
Eudora, Outlook, elm, pine, Messenger, Pegasus, Kmail, ...
Posti talletettuna omalle postipalvelimelle

- n **Postipalvelin** (mail server)
Kullakin käyttäjällä on **oma saapuvien postien laatikko**
Yhteinen lähtevien postien laatikko

- n **Postiprotokolla SMTP**
Protokolla, jolla postipalvelin välittää postin suoraan vastaanottajan postipalvelimelle
asiakas = lähettävä postipalvelin
palvelin = vastaanottava postipalvelin

Sähköpostin komponentit

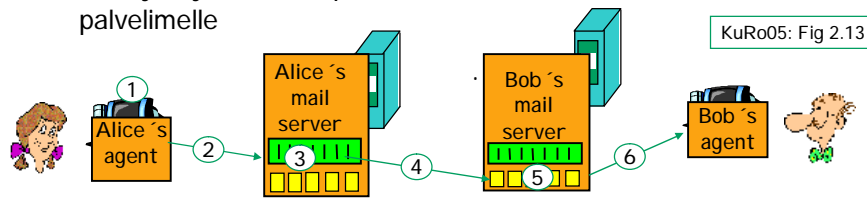

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

43

Esimerkki: Alice Bobille

1. Alice kirjoittaa viestin posti-ohjelmalla: "to:" bob@some.edu
2. Alicen postiohjelma lähettää viestin omalle postipalvelimelle
3. Alicen postipalvelin avaa TCP-yhteyden Bobin postipalvelimelle
1. Alicen postipalvelin siirtää viestin SMTP-protokollalla Bobin postipalvelimelle
2. Bobin postipalvelin laittaa viestin Bobin postilaatikkoon
3. Bob lukee viestin omalla postiohjelmalla

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

44

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

- n Postipalvelimet kuuntelevat porttia 25
- n Säilyvä TCP-yhteys
  - luotettava
  - yksi yhteys: kaikki samalle palvelimelle menevät viestit
- n Lähetyksessä: Kättely, Viestien välitys, Lopetus
- n Pyyntö-vastaus-protokolla
  - Pyyntö: ASCII-tekstiä
  - Vastaus: status-koodi ja fraasi
- n Push-protokolla: työntää tietoa vastapäähän
  - vt. HTTP on ns. pull-protokolla

SMTP

- n Kaikki esitettävä 7-bittisenä ASCII:na
  - = IRA, International Reference Alphabet
  - Myös binääridata, esim. kuvat ja ääni
- n Yksittäinen viesti loppuu omalla rivillä olevaan pisteeseen
  - eli lopussa ASCII-merkit: **CRLF.CRLF**
  - Vanha protokolla!
- n Binääridata on koodattava s.e. siinä ei esiinny **CRLF.CRLF**
  - MIME**-laajennus

CR = carriage return
LF =line feed

Esimerkki

```
S: 220 helsinki.fi
C: HELO princeton.edu
S: 250 Hello princeton.edu
C: MAIL FROM: <Bob@princeton.edu>
S: 250 <Bob@princeton.edu> OK
C: RCPT TO: <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi>
S: 250 <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi> OK
C: DATA
S: 354 Enter mail, end with "." on a line by itself
C: dataa ... dataa
C: dataa ... dataa
C: .
S: 250 Message accepted for delivery
C: QUIT
S: 221 princeton.edu closing connection
```

STMP:n
kättely

Viesti(t)

STMP:n
lopetus

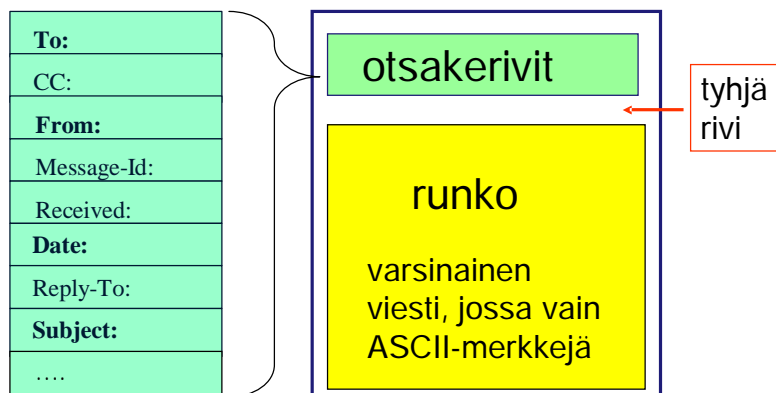
Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

47

Sähköpostiviestin rakenne

Eri asia kuin SMTP: eri standardit

Esim.

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

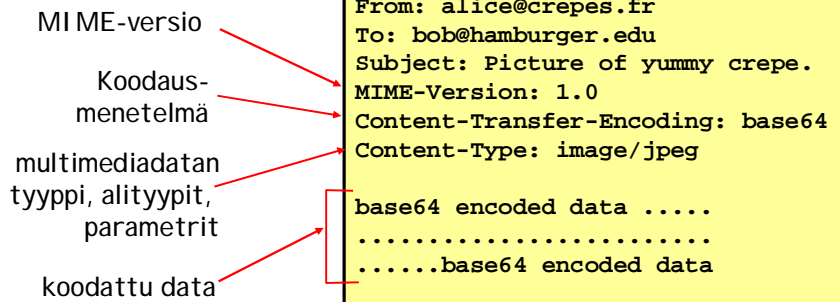
48

MIME (Multipurpose Internet Mail Extension, RFC 2045, 2056)

- Kaikki on koodattava 7-bittiseksi ASCII-koodiksi
- Lisää kenttiä otsakkeeseen: vastaanottajan postiohjelma osaa käynnistää oikean sovelluksen viestin näyttämiseksi.

MIME

• MIME-sisältötyyppejä

text/plain; charset=us-ascii
text/html
image/gif, image/jpeg,
video/mpeg
application/postscript
application/msword
application/octetstream
multipart/mixed

MIME-versio:

Content-Transfer-Encoding: ---

Content-Type:

• Base-64-koodaus

Sanoma 24 bitin ryhmät on jaettu 6 bitin osiksi, jotka kukin on koodattu ASCII-merkiksi.
64 eri vaihtoehtoa

Moniosainen MIME-viesti

```
...
Content-Type: multipart/mixed; Boundary=StartOfNextPart
-- StartOfNextPart
Hei Allu,
sinulle kaunis kuva kissastani Villestä.
-- StartOfNextPart
Content-Transfer-Encoding: base64
Content-Type: image/jpeg
base64 encoded data .....
.....base64 encoded data
-- StartOfNextPart
Haluatko muita kuvia!
```

Tietoliikenteen perusteet/2007/ Liisa Marttinen

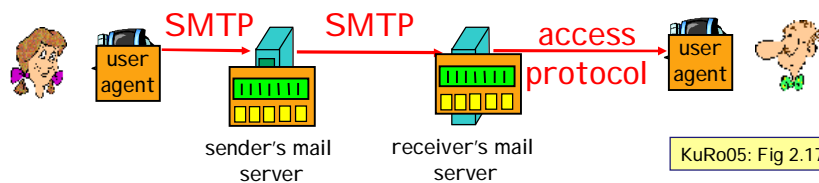

Postinnoutoprotokollat (mail access protocols)

Posti omalta postipalvelimelta postiohjelmaan

- POP3: Post Office Protocol versio 3
Viestien lataamiseen omalle koneelle, ei postikansioita
- IMAP: Internet Mail Access Protocol
Monipuolisempi: postikansiot (folders), lataa vain otsikot, viestien säilytys postipalvelimelle
- HTTP: Esim. TKTL:lla käytettävä IlohaMail, Hotmail, ...
Web-palvelija käyttää IMAP-palvelijaa

Koska SMTP on 'PUSH'-protokolla, sitä ei voi käyttää sanomia haettaessa ('PULL').

Tietoliikenteen perusteet/2007/ Liisa Marttinen

52

Internetin nimipalvelu DNS

DNS (Domain Name System)

n Sovellusprotokolla

Isännät ja nimipalvelimet käyttävät
Käyttää itse UDP-kuljetuspalvelua

n Nimien muuttaminen IP-osoitteiksi (ja päinvastoin)

Posix: gethostbyname(hydra.cs.helsinki.fi) 218.214.4.29
Kone = hydra =29, verkko= cs.helsinki.fi = 218.214.4.0

n Sallii aliasnimet, palvelijan replikoinnin

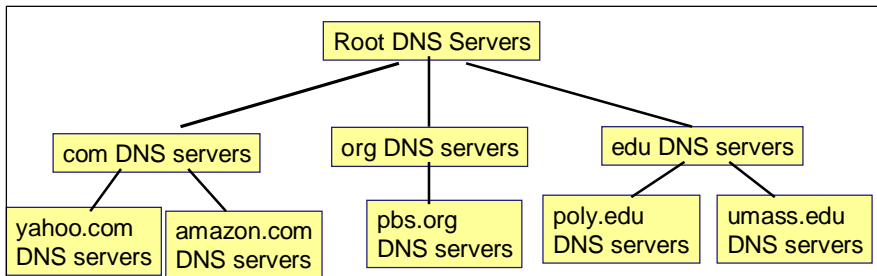
Esim. WWW.cs.helsinki.fi ja cs.helsinki.fi ovat aliasnimiä
Esim. www-palvelijaan voi liittyä useita IP-osoitteita, rotaatio

n Hajautettu, hierarkinen tietokanta (hakemisto)

Toteutettu useiden replikoitujen nimipalvelimien yhteistyönä
skaalautuvuus, kuormantasaus, ylläpito, vikasietoisuus, ..
Jos oma nimipalvelija ei tunne, se kysyy muilta.

Hajautettu, hierarkinen tietokanta

KuRo05: Fig 2.18

n 13 juuritason nimipalvelija

Replikoituja, kaikilla samat tiedot

n Ylätason palvelimet maa- ja yleistunnuksille (n. 265 kpl)

..., fi, fr, uk, ... edu, net, com, org, ...

n Autorisoidut aluepalvelimet (domain) (2-taso)

Isolla yliopistoilla ja firmoilla omansa, pienet käyttävät jonkun muun ylläpitämää

www.iana.org

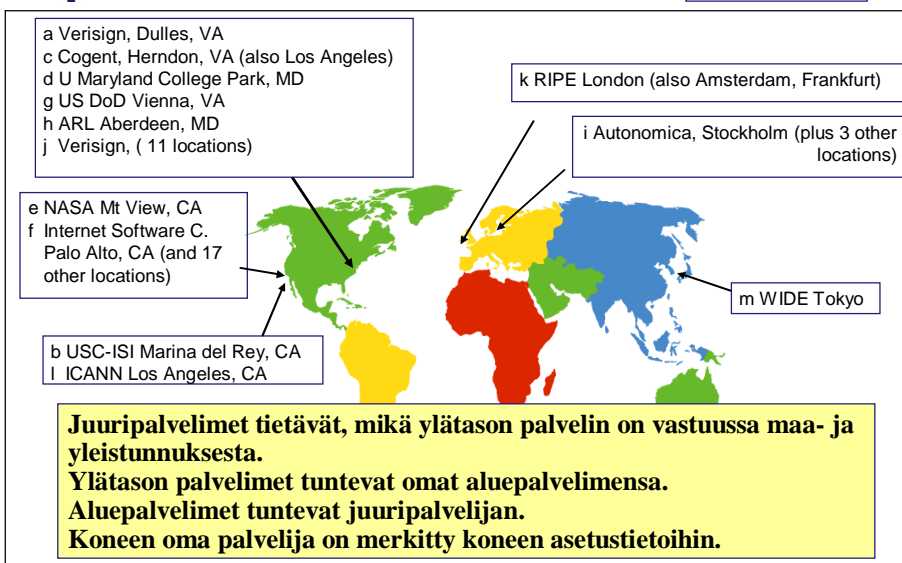
Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

55

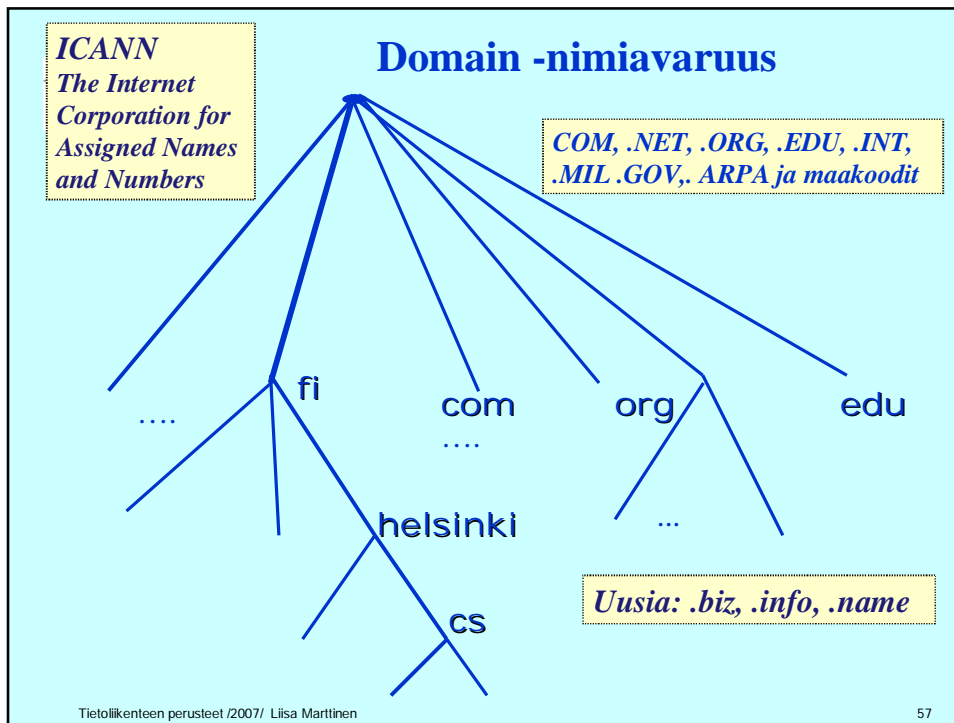
Juuripalvelimet

KuRo05:Fig 2.21

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

56

 IP-nimen selvittäminen

- n sovellusohjelma kutsuu kirjastorutiinia parametrina nimi merkkijonona
  - n esim Unix:ssa gethostbyname()
- n kirjastorutiini lähettää UDP-datasähkeen paikalliselle DNS-palvelimelle, joka etsii nimeä vastaavan IP-osoitteen ja palauttaa sen kirjastorutiinille
  - n etsinnässä tarvitaan usein monien palvelimien yhteistyötä
  - n Iteratiivinen kysely / rekursiivinen kysely
  - n Välimuistin käyttö

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen 58

Iteratiivinen kysely: "kerro keneltä pitää kysyä"

gaia.cs.umass.edu

Isäntäkone (1)

Kysy omalta aluepalvelijalta

Aluepalvelija (**poly**) (2)

Ota yhteys juuritasolle

Juuripalvelin (3)

Kerro, mistä löytyy ylätason palvelin **edu**-tunnuksille

Ylätason palvelin (**edu**) (4, 5)

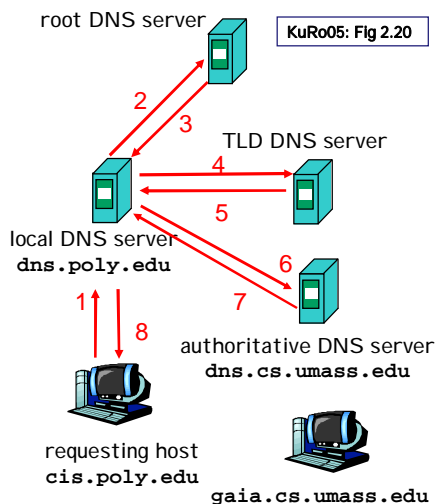
Kerro, mistä löytyy aluepalvelija

umass.edu-tunnuksille

Aluepalvelija (6,7)

Tuntee **cs**-verkon koneet.

Kerro koneen IP-osoite

Rekursiivinen kysely: "kysy muilta, jos et itse tiedä"

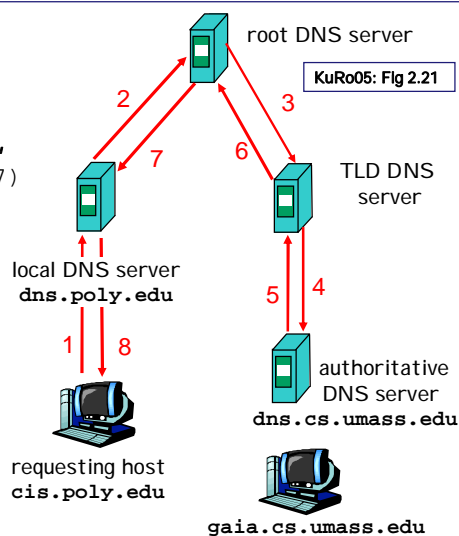
Kysy ensin omalta aluepalvelimelta. (1, 8)

Jos oma aluepalvelija ei tiedä, se kysyy juuripalvelijalta. (2, 7)

Jos juuripalvelin ei tiedä, se kysyy ylätason palvelijalta. (3, 6)

Jos ylätason palvelija ei tiedä, se kysyy aluepalvelijalta. (4, 5)

Aluepalvelija tuntee omat verkkonsa ja koneensa.

DNS-välimuisti

Suorituskyvyn parantamiseksi nimipalvelijat varastoivat välimuistiinsa näkemiään DNS-resurssitietueita.

- n Ei tarvitse aina hakea uudestaan
  - n Kuormittaa vähemmän ylemmän tason nimipalvelimia
  - n Nopeuttaa tavallisimpia kyselyjä: löytyy läheltä
- n Tiedon oikeellisuus
  - n Tietueelle määrätty elinaika (TTL, time to live) kertoo voimassaoloajan.
  - n Kun umpeutuu, tieto poistetaan.
  - n Yleensä muutokset paikallisia:
    - konene lisäys, koneen poisto, joskus uusi verkko

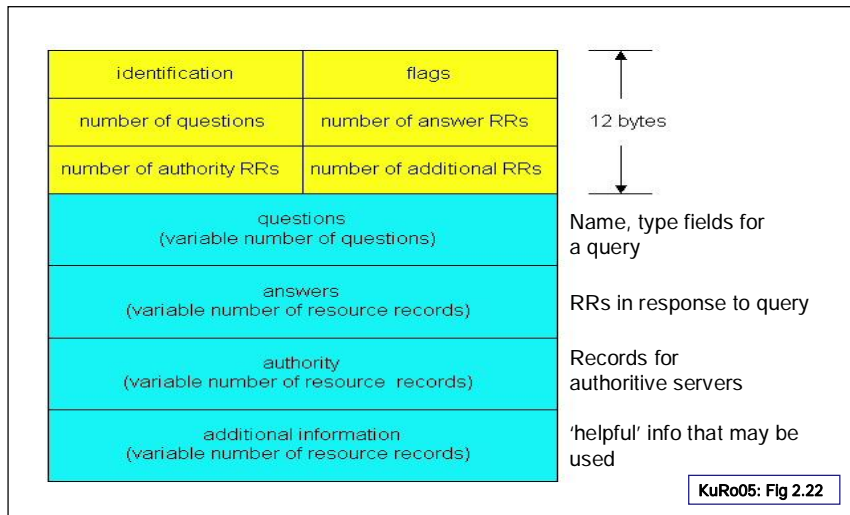

DNS-nimiavaruuden vyöhykejako

- n DNS-nimiavaruus jaettu vyöhykkeisiin (zone)
  - n kukin vyöhyke kattaa osan nimipuusta
  - n vyöhykkeellä on yksi siitä vastaava nimipalvelija (primary) ja yksi tai useita apunimipalvelijoita (secondary)
- n Vyökykejako on hallinnollinen
  - n tarpeen mukaan nimipalvelijoita vastaamaan omasta alueestaan

DNS-sanoman rakenne

DNS-sanoma

- n Kysely ja vastaus käyttävät samaa formaattia
Kyselystä voi generoitua vastaus, jossa on useita resurssitietueita
Esim. Palvelijafarmien kuormantasaaminen:
vastauksessa on useita IP-osoitteita (rotaatio)
- n Identification-kenttä
Kyselyn tunniste (16-bittinen numero) ja vastauksessa sama numero => kysely ja vastaus helposti yhdistettävissä toisiinsa.
- n Lipukkeet (flags)
Pyyntö vai vastaus
Käytä rekursiivista kyselyä
Rekursiivinen kysely mahdollista
Vastaus tulee suoraan autorisoidulta palvelijalta

DNS- resurssitietue

- n Kentät: (nimi, arvo, tyyppi, elinaika maiden tunnukset)
- n Tyyppi määrää nimen ja arvon merkityksen:
  - n **Tyyppi = A** (host address)
nimi = koneen nimi, arvo = IP-osoite
esim: (relay1.bar.foo.com, 145.37.3.126, A, TTL)
  - n **Tyyppi = ND** (name server)
nimi = aluenimi (domain), arvo = autorisoidun palvelimen nimi
esim: (foo.com, ds.foo.com, NS, TTL)
  - n **Tyyppi = CNAME** (canonical name)
nimi = koneen aliasnimi, arvo= kanoninen, oikea konenimi
esim: (foo.com, relay1.bar.foo.com, CNAME, TTL)
  - n **Tyyppi = MX** (mail exchange)
nimi = koneen aliasnimi, arvo = postipalvelimen kanoninen nimi
esim: (foo.com, mail.bar.com, MX,TTL)

Verkkosovelluksia, sovellusprotokollia

Vertaistoimijat
peer-to-peer

Vertaistoimijat: file sharing

- n Isäntäkoneet asiakkaan ja palvelijan roolissa
  - Noutaa MP3-tiedostoja, videoleikkeitä, ...
  - Tarjoaa omiaan muiden noudettavaksi
- n Kone on satunnaisesti Internetissä
  - IP-osoitekin voi vaihdella kerrasta toiseen
- n Miten löytää vertaistoimija(t)?
  - Keskitetty hakemisto: kiinteä IP-osoite, josta voi kysellä
  - Kyselyn tulvus: kysellään potentiaalisilta toimijoilta
  - Hiukan keskitetty hakemistopalvelu, joka tekee jatkokyselyt
- n Kun kohde löytynyt, kopiointi suoraan sieltä
  - Kyselyn tuloksena IP-osoite
  - HTTP-protokollaa käyttäen
- n Skaalautuvuus, kuormantasaus

Keskitetty hakemisto

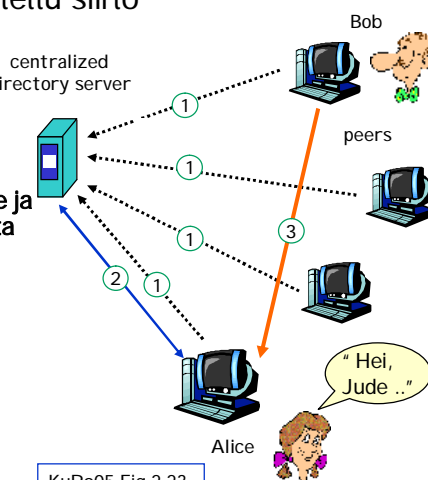
Esim. Napster

Keskitetty hakemisto, hajautettu siirto

1. Aina kun liitytään Internetiin, ilmoitetaan hakemistolle IP-osoite ja jaettavat tiedostot
1. Tiedostoa haettaessa kerrotaan haetun tiedoston nimi tai tunniste ja vastauksena tulee IP-osoite, josta tiedoston voi hakea.
1. Tietosto haetaan saadusta osoitteesta

Ongelmia:
Suorituskyky
Vikasietoisuus
Tekijänoikeudet

centralized
directory server

KuRo05 Fig 2.23

Kyselyn tulvitus

Esim. Gnutella

Kysely tulvitettuna, kopiointi suoralla yhteydellä

- n Käyttää pystyssäolevia TCP-yhteyksiä kyselyn hajauttamiseen
- n Välittää kyselyn edelleen, jollei itse pysty sitä täyttämään
- n Jos pystyy, niin lähettää vastauksena pyydetyn tiedoston
- n Kopiointi suoralla yhteydellä

Tulvitus ei saa jatkua loputtomiin!

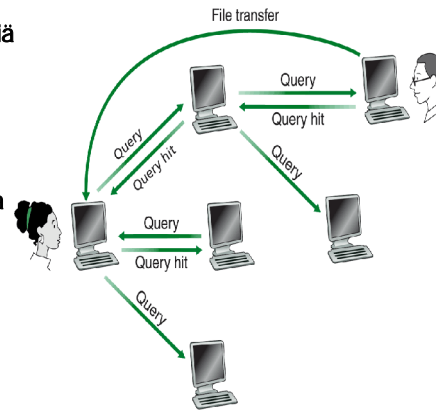

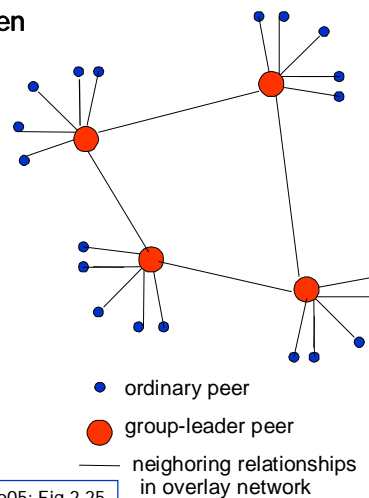
Figure 2.24 Search and file transfer in Gnutella

Heterogeeniset toimijat

Esim. KaZaA

- n Joko ryhmänjohtaja tai ryhmän jäsen jäsenet tuntevat johtajan johtaja tuntee muita johtajia
- n Ryhmänjohtaja tietää jäsenensä tiedostot kertovat yhteyttä ottaessaan
- n Ryhmänjohtaja kysyy muita tiedostoja tuntemiltaan ryhmänjohtajilta
- n Ei-julkinen protokolla kontrollisanomat kryptattu
- n Tiedoston kopiointi suoralla yhteydellä

KuRo05: Fig 2.25

Pistoke Verkkosovelluksen ohjelmointia

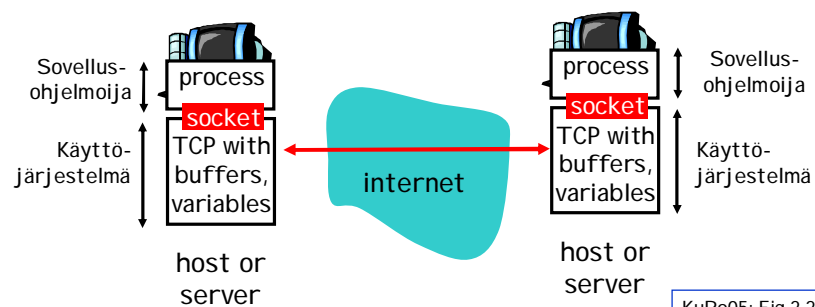
Pistoke (socket)

n Kuljetuspalvelun ja sitä käyttävän sovelluksen rajapinta isäntäkoneessa

Sovelluksen tietoliikenne = KJ:n palvelupyyntöjä

Pistoke on "palveluluukku"

n Alunperin Berkeley UNIXin (BSD) mukana

Pistoke

- n Sovellus luo pistokkeen ja liittää sen porttiin tai KJ voi valita porttinumeron
  - n Yksi pistoke per porttinumero
- n Kaksisuuntainen (full duplex)
  - n Yksi pistoke, josta luetaan ja johon kirjoitetaan
- n Lähetys (send)
  - n Kirjoita pistokkeeseen
- n Vastaanotto (receive)
  - n Lue pistokkeesta

Posix: Pistokerajapinta (API)

```
sockfd = socket(domain, type, protocol)
    luo yhteydellinen (TCP) tai yhteydetön (UDP) pistoke
bind(sockfd, addr[], addr_len)
    porttinumeron kytkeminen prosessiin
listen(sockfd, backlog)
    yhteyspyynnön odottaminen (welcoming socket) (TCP)
sockfd = accept(sockfd, addr[], *addr_len)
    yhteyspyynnön hyväksyminen, luo uusi pistoke (connection socket)
connect(sockfd, addr[], addr_len)
    yhteyspyynnön lähetys, mihin koneeseen ja porttiin (TCP)
send(sockfd, buf[], buf_len, flags)
recv(sockfd, buf[], buf_len, flags)
    tavuvirran lähetys ja vastaanotto (TCP)
send(sockfd, msg[], msg_len, flags, addr[], addr_len)
recv(sockfd, msg[], msg_len, flags, addr[], *addr_len)
    sanoman lähetys ja vastaanotto, mukana kone ja portti (UDP)
close(sockfd), shutdown(sockfd, how)
    yhteyden lopettaminen (TCP)
```

TCP-kuljetuspalvelu

Yhteyspyyntö palvelun porttiin

Palvelija luo yhteyttä varten uuden portin
 Voi palvella useita yhteyspyyntöjä

Tavallisesti palvelija luo yhteyttä varten myös oman prosessin

Lue /kirjoita tavuja

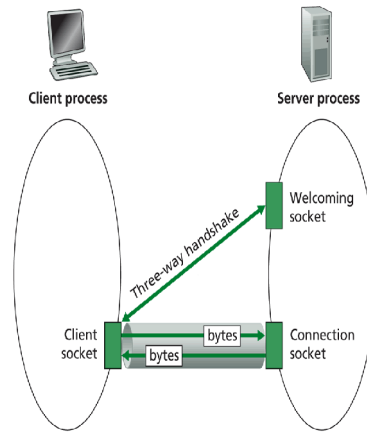
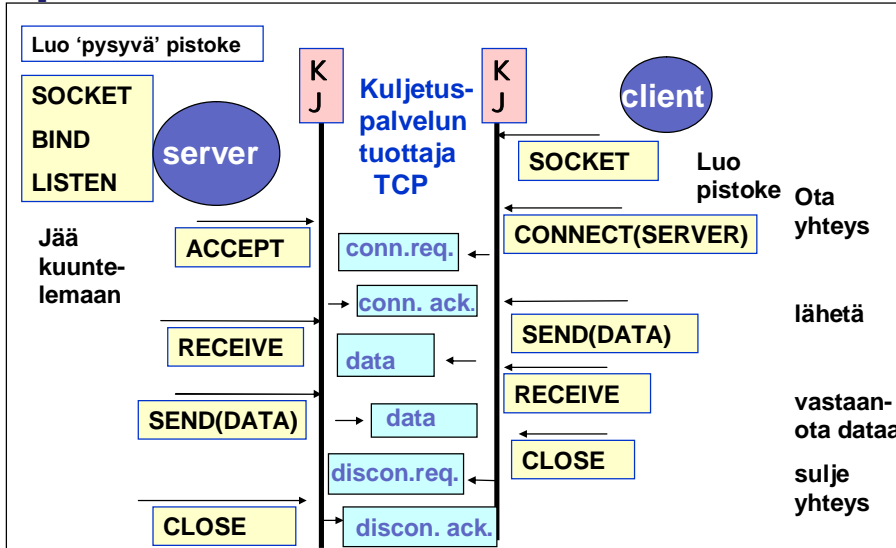
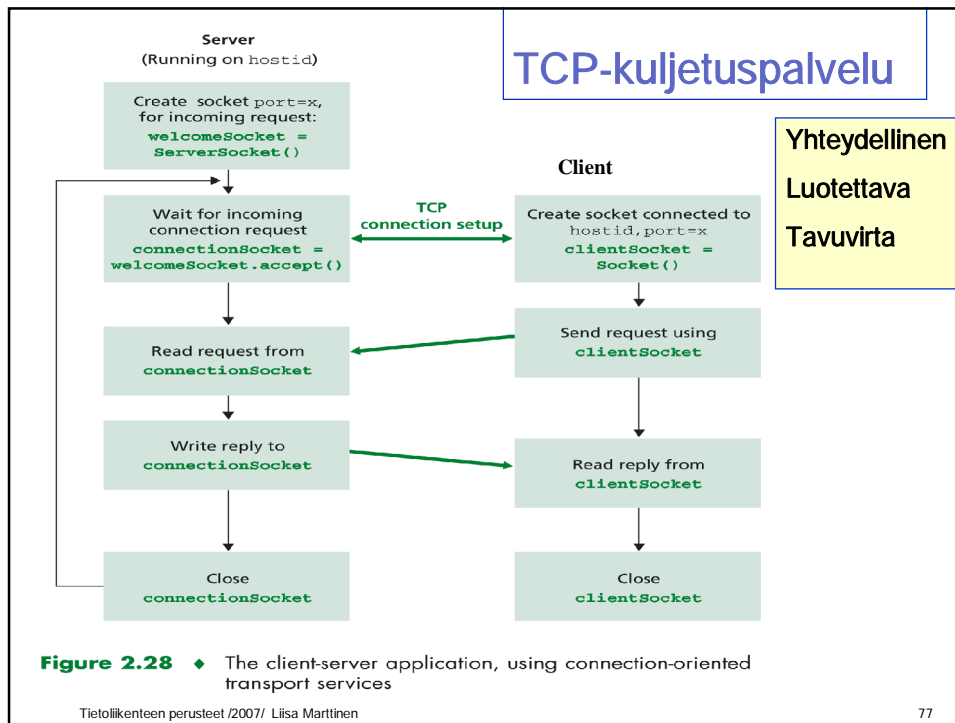

Figure 2.27 ♦ Client socket, welcoming socket, and connection socket

TCP-kuljetuspalvelu

Esimerkki: TCP-palvelija (Java)

```

import java.io.*; import java.net.*;
class TCPServer {
public static void main(String argv[]) throws Exception {
String clientSentence;
String capitalizedSentence;
ServerSocket welcomeSocket = new ServerSocket(6789);
while(true) {
Socket connectionSocket = welcomeSocket.accept();
BufferedReader inFromClient = new BufferedReader(
new InputStreamReader(connectionSocket.getInputStream()));
DataOutputStream outToClient =
new DataOutputStream(connectionSocket.getOutputStream());
clientSentence = inFromClient.readLine();
capitalizedSentence = clientSentence.toUpperCase() + '\n';
outToClient.writeBytes(capitalizedSentence);
}
}
}
        
```

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen 78

Esimerkki: TCP-asiakas (Java)

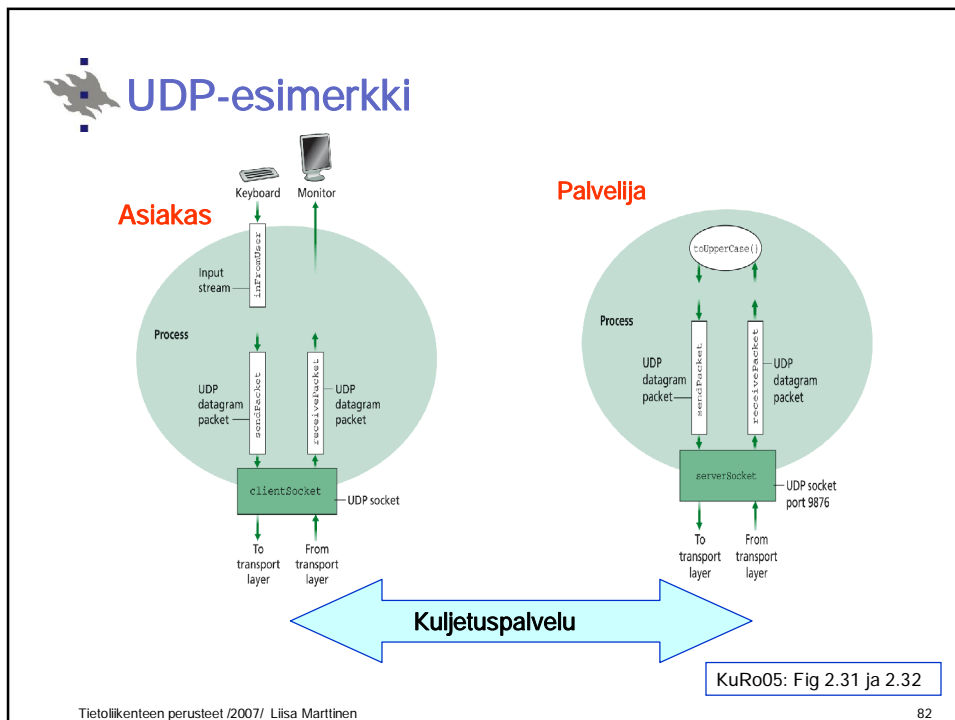
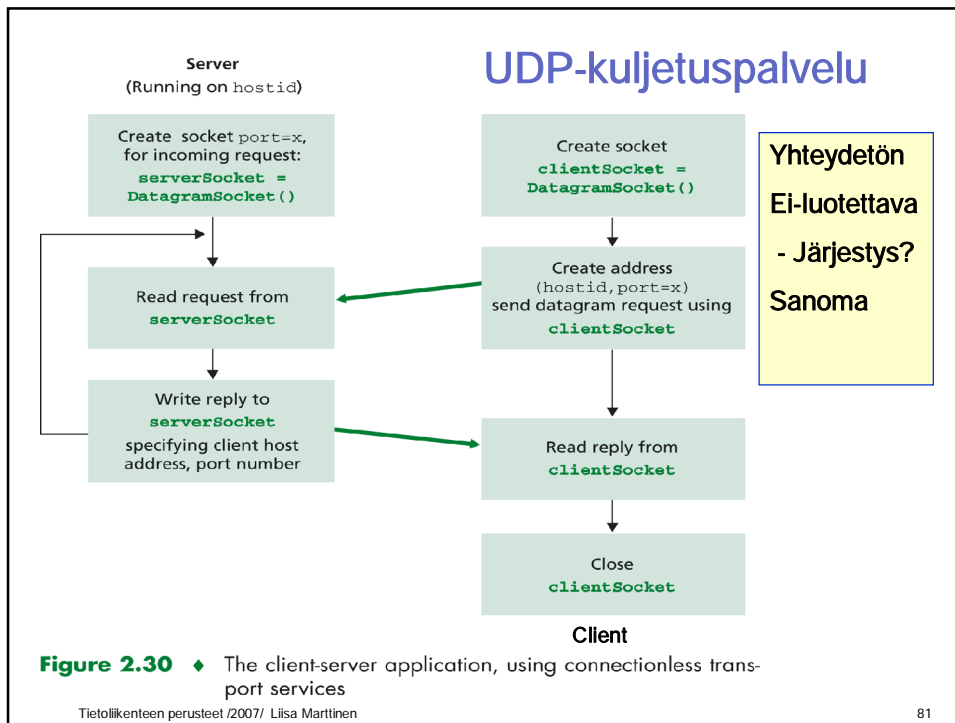
```
import java.io.*; import java.net.*;
class TCPClient {
    public static void main(String argv[]) throws Exception {
        String sentence;
        String modifiedSentence;
        BufferedReader inFromUser =
            new BufferedReader(new InputStreamReader(System.in));
        Socket clientSocket = new Socket("hostname", 6789);
        DataOutputStream outToServer =
            new DataOutputStream(clientSocket.getOutputStream());
        BufferedReader inFromServer =
            new BufferedReader(new InputStreamReader(
                clientSocket.getInputStream()));
        sentence = inFromUser.readLine();
        outToServer.writeBytes(sentence + '\n');
        modifiedSentence = inFromServer.readLine();
        System.out.println("FROM SERVER: " + modifiedSentence);
        clientSocket.close();
    }
}
```


UDP-kuljetuspalvelu

- n Ei kättelyä, yhteydenmuodostusta /purkua
- n Ei-luotettava
- n Sovellusprosessi lukee ja kirjoittaa kokonaisia sanomia
- n Lähettäjä kertoo KJ:lle sanoman lisäksi kohteen IP-osoitteen ja portin
POSIX: `send(sockfd, msg[], msg_len, flags, addr[], addr_len)`
- n Vastaanottaja saa KJ:ltä mahdollista vastausta varten lähettäjän IP-osoitteen ja portin
POSIX: `recvfrom(sockfd, msg[], msg_len, flags, addr[], *addr_len)`

Esimerkki: UDP-asiakas (Java)

```
import java.io.*; import java.net.*;
class UDPClient {
    public static void main(String args[]) throws Exception {
        BufferedReader inFromUser =
            new BufferedReader(new InputStreamReader(System.in));
        DatagramSocket clientSocket = new DatagramSocket();
        InetAddress IPAddress = InetAddress.getByName("hostname");
        byte[] sendData = new byte[1024];
        byte[] receiveData = new byte[1024];
        String sentence = inFromUser.readLine();
        sendData = sentence.getBytes();
        DatagramPacket sendPacket =
            new DatagramPacket(sendData, sendData.length, IPAddress, 9876);
        clientSocket.send(sendPacket);
        DatagramPacket receivePacket = new DatagramPacket(receiveData, receiveData.length);
        clientSocket.receive(receivePacket);
        String modifiedSentence = new String(receivePacket.getData());
        System.out.println("FROM SERVER:" + modifiedSentence);
        clientSocket.close();
    }
}
```

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

83

Esimerkki: UDP-palvelin (Java)

```
import java.io.*; import java.net.*;
class UDPServer {
    public static void main(String args[]) throws Exception {
        DatagramSocket serverSocket = new DatagramSocket(9876);
        byte[] receiveData = new byte[1024];
        byte[] sendData = new byte[1024];
        while(true) {
            DatagramPacket receivePacket =
                new DatagramPacket(receiveData, receiveData.length);
            serverSocket.receive(receivePacket);
            String sentence = new String(receivePacket.getData());
            InetAddress IPAddress = receivePacket.getAddress();
            int port = receivePacket.getPort();
            String capitalizedSentence = sentence.toUpperCase();
            sendData = capitalizedSentence.getBytes();
            DatagramPacket sendPacket =
                new DatagramPacket(sendData, sendData.length, IPAddress, port);
            serverSocket.send(sendPacket);
        }
    }
}
```

Tietoliikenteen perusteet /2007/ Liisa Marttinen

84

Kertauskysymyksiä

- n Asiakas-palvelija-malli? Peer-to-peer?
- n Kuinka asiakas löytää palvelimen?
- n Miten KJ osaa antaa bitit oikealle sovellukselle?
- n Miten koneen nimestä saadaan selville sen IP-osoite?
- n Mitä hyötyä on proxy-palvelimesta?
- n Miksi käytetään evästeitä?
- n Mikä on pistoke ja missä sitä käytetään?

Ks. myös kurssikirja s.170.